

את המנגינה הזאת אי אפשר להפסיק?

Category: דברים, האזינו

מקהלה ענקית עם שירה אדירה, מלווה בעשרות כלי נגינה מיוחדים משכה את ליבם של כל באי עולם לבית-המקדש. על מקומה של השירה בהיכל ה', ומדוע התורה מכונה 'שירה'

"ואיך החזן אצלכם?"

כל בית כנסת משתדל לקראת הימים הנוראים להשיג חזן טוב. ככל שבית הכנסת עשיר יותר ומכבד את עצמו כן החזן יהיה טוב ומשובח יותר. יהודים נוהגים לשאול אחד את השני: נו, איך היה אצלכם החזן בבית הכנסת? ישנם מקומות רבים שיהודים באים להתפלל שם רק בעטיו של החזן הנודע לשם לתהילה ולתפארת, וישנם מקומות שמצטרפת לחזן מקהלה שמנגנת ביחד אתו עד שהתפילה הופכת כמעט לקונצרט.

מתי החלה התופעה המדוברת? מי המציא את הרעיון הזה שצריכים חזן ושכל התפילה מושתת ובנויה על שירה ונגינה? אולי היה מספיק לבוא ולומר את המילים וללכת הביתה, בשביל מה נועדה כל השירה הזאת?

התפילה בבית הכנסת מיוסדת ומבוססת על העבודה שהייתה בבית המקדש. תמיד תמהתי מה היה הדבר שמשך יהודים לרוץ לבית המקדש שלוש פעמים בשנה. נכון אמנם שזו מצווה מהתורה: מצוות עליה לרגל, ונכון אמנם שכשבאו לביהמ"ק ראו ניסים כפי שהמשנה אומרת עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, אבל אחרי שבאים כמה וכמה פעמים ורואים את אותם הניסים הרי זה הופך לדבר רגיל ודי שיגרתי, וטבע האדם שאינו מתרגש מדבר שהוא רגיל אליו. יש לומר שמה שבאמת משך את כולם לביהמ"ק היה "שירת הלוויים".

תפקידם של הכהנים היה להקריב קרבנות בביהמ"ק, לעומתם הלוויים היה אסור להם להקריב ולהם היתה עבודת מיוחדת שהתחלקה לשניים: שוערים-שומרים ומשוררים. מי שמבין הלוויים לא התברך בחוש הנגינה היה מקבל עבודה של שוער או שומר. תפקידם היה לשמור על ביהמ"ק לא מפני שחששו מאויבים אלא בשביל כבוד הבית, "אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרים לפלטרין שאין עליו שומרים" (רמב"ם הל' בית הבחירה רפ"ח).

אבל כל לוי שידע לשיר הצטרף למקהלת הלוויים. כל אימת שהקריבו קרבן ציבור ובפרט בחגים ובראשי חודשים, היתה ההקרבה מלווה בתקיעת חצוצרות טקסית שנעשתה על ידי הכהנים.

בנוסף לכך, היתה מקהלה של הלוויים שהיתה עומדת על ה"דוכן", אלו היו 15 מדרגות שהפרידו בין עזרת נשים לעזרת ישראל, שם המקהלה היתה עומדת ושרה בפה מלווה בתזמורת מרובת כלים. מדובר היה במקהלה של יותר ממאה אנשים וכלים רבים מאוד שחלקם מוזכרים בפרק

האחרון בתהלים "הללוהו בתקע שופר הללוהו בנבל וכינור" בתוף ומחולל במינים ועוגב" וכו'.

כשיהודי היה מגיע לבית המקדש הוא היה נהנה מהקונצרט הכי גדול שהיה בימים ההם. ע"ד כמו שאנשים הולכים היום לאורכסטרה כדי להנות מתזמורת טובה.

גם מפרקי תהלים רבים שאנו אומרים משמע שהיו שרים אותם בבית המקדש, הפרקים מתחילים "למנצח" כפשוטו למנצח של המקהלה. או פרקים אחרים שפותחים ב"מזמור" וכו'. וכמו"כ אנו אומרים בכל יום ויום "שיר של יום" שבו היו הלויים אומרים בבית המקדש, כי את המזמורים הללו הם היו משוררים בבית המקדש בכל יום. ויש אומרים שגם המנגינה של "כל נדרי" מקורה בבית המקדש.

גם אצל הנביאים אנו מוצאים שבשעה שהם רצו שתשרה עליהם רוח הנבואה הם ניגנו והיתה להם מקהלה.

הניגון שמעורר את הלב

מהי הסיבה שלשירה היה מקום ותפקיד כה חשוב בבית המקדש? כי כדי לעבוד את ה' ולעשות תשובה יש צורך לעורר את הלב, ואין לך דרך טובה ויעילה יותר להתעלות מאשר באמצעות שירה ונגינה. השירה סייעה ליהודי שהגיע לביהמ"ק להתעורר בתשובה.

תנועת החסידות קידשה את השירה והעלתה אותה לדרגא מופלאה ועשתה אותה לאחד מעיקרי החסידות. בחסידות גורסים כי הנגינה היא קולמוס הנפש, מה שלא ניתן לבטא באמצעות מילים יש בכוחו של הניגון לבטא ולהביע. על כוחו של הניגון החסידי ניתן להיווכח בסיפור הבא:

רבים מאיתנו שמעו על הנשיא השלישי של ישראל זלמן שזר. הוא היה צאצא למשפחה חב"דית, סבא שלו מצד האמא היה חסיד של אדמו"ר ה'צמח צדק' ושל אדמו"ר המהר"ש, אבל הוא גדל בתקופת המשכילים והציונות ועזב את הדת למשך שנים רבות. בערוב ימיו חזר והתקרב מאד ליהדות ואל הרבי, בזיכרונותיו על הקשר שלו עם היהדות הוא מספר בהרחבה מה נתן לו את הכוח לשמור על הקשר שלו עם היהדות.

בשבת האחרונה לפני שהוא עלה ארצה בשנת 1911, הוא הלך לבקר את סבא שלו בעיירה מיר והוא מפרט באריכות כיצד הוא חגג עם הסבא כל השבת וביום ראשון בבוקר הסבא ליווה אותו עד גבולות העיירה.

יש ניגון בחב"ד שהוא ניגונו הגדול של אדמו"ר הזקן, ניגון רציני ומשמעותי מאד שרבינו הזקן חיבר אותו ונהוג בחב"ד לנגן אותו בזמנים מיוחדים ביותר, כמו כאשר מוליכים חתן וכלה לחופה. הניגון נקרא "ארבע בבות" שכן ארבעת חלקיו מסמלים את ארבעת העולמות (אצילות, בריאה, יצירה ועשיה), ואת ארבעת חלקי הנשמה (נר"נ חי') וכמו"כ מסמל את ד' האותיות של שם הוי'. חסידי רבינו הזקן כינו את הניגון הזה בשם "שופרו של משיח" כי הניגון הזה מעורר את התשוקה

שז"ר עצמו נקרא בשם שניאור זלמן על-שם אדמו"ר הזקן. רגע לפני שהוא נפרד בפעם האחרונה מסבא שלו כדי ליסוע לארץ ישראל, אמר לו זקינו "הרי אתה מכיר היטב את הניגון של אדמו"ר הזקן. ישנה מסורת אצל חסידים שכל חסיד הרוצה להיזכר בניגון הקדוש הזה והניגון מתעלם ממנו והוא תר אחריו בכל שבילי זכרונו ותר לשוא, אות הוא כי באותה שעה נשתבשו דרכי חייו ועליו לפשפש במעשיו ולהרהר בתשובה, כי לא לשוא משתכח הניגון מן הלב, שי הוא לנו ואבן הבוחן, שמור לך זאת בני", כך אמר הסבא לנכדו בפעם האחרונה ('נשיא וחסיד' עמ' 62).

שז"ר מספר בזיכרונותיו שהניגון הזה אכן תמיד שמר עליו בכל העליות והמורדות שעברו עליו במשך ימי חייו במרוצת השנים.

שז"ר היה חבר במשלחת של הסוכנות היהודית שהופיעה בפני האו"ם באותו יום היסטורי של ט"ז בכסלו תש"ח הוא יום החלטת האו"ם על גורלה של ארץ ישראל והקמת מדינת היהודים. באולם מליאת האו"ם ישב שז"ר והיה שרוי בין פחד לתקווה, באותם רגעים הוא נזכר במה שאמר לו זקנו החסיד החב"די בשעה שנפרד ממנו "אם תהיה במבוכה תחפש בזיכרוןך אחרי ניגונו של אדמו"ר הזקן, אם יישמע לך הניגון ויעלה בקרבך סימן ואות שדרכך ישרה, ואם לאו".

ביום ההוא חיפש שז"ר את הניגון ולא מצא אותו, קרא ממעמקי נעוריו ולא נענה לו. מבוכתו וחרדתו גדלו. והנה הבחין באיש אחד שנראה יהודי, כתב שז"ר על פיסת נייר "אנא ה' הושיעה נא" ושיגר את הפתקה לאיש, כעבור רגע קט קיבל את התשובה על אותה פיסת נייר "אנא ה' הצליחה נא". באותו רגע [?] כותב שז"ר [?] האירו עיני וממכמני נפשי עלה הניגון הנכסף של הרבי הזקן שנשמט מזכרוני, בן רגע חלפה ועברה המבוכה ('נשיא וחסיד' עמ' 87).

שוב אנו רואים שניגון חסידי החזיק יהודי כל השנים שיהיה קשור ליהדות, שכן הניגון נוגע בעמקי הנפש במקום כזה שמילים אין בכוחם לנגוע ולהשפיע.

תורה שמניעה לפעולה

בפרשתנו אנו קוראים "ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת", גם בפרשתנו הנוכחית וגם בפרשה שקדמה לה נקראת התורה בשם "שירה" [?] "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת", וזה היסוד של מצות כתיבת ספר תורה. מהי הסיבה אפוא שהתורה נקראת בשם שירה?

יש כאן הוראה ומסר שהתורה איננה רק ספר חוקים יבש, שאדם קורא בה כדי לדעת מהו החוק כשם שעורך-דין לומד ספרי חוק ומשפט. התורה היא שירה, היא צריכה להזיז את האדם. רואים אצל תינוק שכאשר הוא מאזין לשירה הוא זז ומתנועע, כך גם התורה צריכה לגרום הזזה אצל האדם ולהעלות אותו למדרגה אחרת לגמרי.

ישנה מעלה נוספת בשירה על דיבור; כאשר מדובר בדיבור, הרי לאחר ששמעת את הדברים פעם

אחת שוב אינך מעוניין לשמוע את הדברים פעם נוספת, ואם מישהו חוזר עליהם ☹️ אתה עשוי להתרגז ☹️ אולם בנגינה ההיפך הוא הנכון, כאשר זמר שר ניגון יפה כולם צועקים לו שהם רוצים "הדרך", שיחזור בשנית על אותו השיר. משא"כ בדיבור מעולם לא שמענו שיצעקו לרב: זו היתה דרשה מצויינת, אנא חזור עליה שוב? ☹️ להיפך, אם הוא יחזור בטעות על דברים שהוא אמר בעבר עלולים לתבוע אותו לבית משפט? ☹️

לפיכך נקראת התורה בשם "שירה", והתורה נקראת עם טעמים, כדי שתמיד יקראו את התורה שוב ולעולם לא יתעייפו לשמוע את זה. כי את המנגינה הזאת אי אפשר להפסיק.